

Támogatott kutatóhelyek és tudománypolitika

*Állandóság kontra mobilitás • A támogatott kutatóhelyek előnyei • Viták,
útkeresések a világban • A jövőre vonatkozó terveink*

ÁLLANDÓSÁG KONTRA MOBILITÁS

A kutatósszervezetnek egyetlen értelme van: a kutatói gondolkodás szolgálata és segítése. Biztosítja az állandóságot a kutatói gondolkodáshoz (a megélhetés alapfeltételei, kutatói infrastruktúra stb.), és biztosítja a mobilitást (a társadalomból, termelésből, oktatásból és a kutatói kíváncsiságból eredő kihívások állandó jelenlétét). A modern kutatósszervezet legnagyobb ellentmondása: a szervezetben élők és dolgozók természetesen az állandóság biztosítását, a kutatósszervezet változatlanságát követelik, ugyanakkor a mind gyorsabb kihívások azt kívánják, hogy a szervezet rugalmasan kezeljük, ha kell, bizonyos tematikák kutatását zárjuk le, és új egységeket hozunk létre.

Kutatósszervezet és kutatás

Ezt az ellentmondást – az érdekvédelmi szervezetek nyomására – az állami szférában általában úgy oldják fel, hogy „kihalásig” megmaradnak a régi, tematikailag vagy minőségileg már egyáltalán nem korszerű egységek, az újításokhoz viszont a kutatósszervezetben élők járulékos állami támogatást kérnek. Ezzel ellentétben a magánszféra kegyetlenül szünteti meg egyik napról a másikra kutatósszervezeti egységeket, és bátran hív létre „vadonatúj” kutatócsoportokat.

Erre a sajátos helyzetre kell a 20. század végén *megoldást találni* Magyarországon és külföldön egyaránt. Amennyiben nem tudunk megfelelő tudománypolitikai válaszokat találni, egyes államok kutatási és fejlesztési potenciálja drasztikusan vissza fog esni. Elsősorban azon országoké, amelyeknek területén hiányoznak a nagy multinacionális cégek, illetve nem építenek ki saját kutatói-fejlesztői bázist. Másodsorban azoké az államoké, amelyek területén az állam ugyan hajlandó nagyobb szerepvállalásra, de amelyek tudománypolitikai apparátusa nem képes az állandóság és a mobilitás ellentmondásait feloldani. Én

Reform vagy versenyképtelenség

1999. január 27. Előadasként elhangzott a támogatott kutatóhelyek vezetőinek értekezletén.

A kutatás-szervezet felülvizsgálata Magyarországot az utóbbi esettől félttem. Ezért tehát *felül kell vizsgálni a hazai kutatásszervezet egészét*, át kell világítani az akadémiai és a tárcákhoz tartozó kutatóintézeteket, de ugyanígy az *egyetemi tanszékeket* is. Világosan meg kell fogalmazni az állam szerepvállalását, mindenekelőtt biztosítani az alapellátást, és végrehajtani a Magyarországon sajátos állami *bérrendszer reformját*. Ezekkel az akciókkal párhuzamosan meg kell vizsgálni, hogy milyen újabb tematikákat (ökológia, vízgazdálkodás, közegészségügy, bizonyos társadalomtudományi, valamint természettudományi kutatási területek) kell az államnak fejleszteni, és felül kell vizsgálni az egész rendszerben az „*állandóság*” és a „*mobilitás*” együttes jelenlétét.

Konszolidáció Ezekkel a mondatokkal indítottuk el 1996 őszén az akadémiai kutatóintézet-hálózat reformját, ahogy akkor mondtuk, konszolidációját. A Tudománypolitikai Kollégiumon jeleztük: vagy teljesen tönkremegy és versenyképtelenné válik a magyarországi állami fenntartású kutatóhálózat, vagy hozzáfogunk átfogó reformjához. Jeleztük azt is: egyrésről kényelmetlen változtatásokra kényszerül a kutatásszervezet vezetése, mert álláshelyeket, kutatóhelyeket kell megszüntetnie, átcsoportosítania és újakat létrehoznia, ami a kutatásszervezetben konfrontációhoz vezethet. Másrészt tisztában voltunk azzal, hogy állami többletfinanszírozás nélkül – nem szólva a különböző politikai erők támogatásáról – ez nem fog sikerülni.

A támogatott kutatóhelyek intézménye az akkori előterjesztésben kulcsfontosságú helyet kapott. Hogy súlyának növelése és egységes rendszerben való elhelyezése eddig nem sikerült, azt a kutatóhálózat konszolidációjának sikerei mellett egyik kudarcaként értékelem. Miért?

A TÁMOGATOTT KUTATÓHELYEK ELŐNYEI

Kutatóhelyek új elvei, 1995 A támogatott kutatóhelyek az állandóan jelen lévő mobil egységet képezhetik a kutatásszervezetben. Ez volt és maradt a feltételezésem. A javaslat a következő volt: a Magyar Tudományos Akadémia, mint a hazai kutatás protektora és érdekeinek képviselője, működtesse ezen kutatóhelyeket a kutatásban érdekelt tárcákkal, mindenekelőtt a Művelődési és Köznevelési (illetve most már Oktatási) Minisztériummal és az OMFB-vel *együttműködve*. A támogatott kutatóhelyek továbbra is a matching found elvének alapján léteznének. Azaz: az Akadémia, illetve a vele e célra közös kuratóriumot képezett tárcák ítélnének oda kutatói álláshelyeket egyetemi tanszékekre, de állami vagy magán-kutatóintézetekhez, illetve vállalatokhoz is, míg a dologi és infrastrukturális költségeket biztosítsa a fogadó intézmény. (Zárójelben jegyzem meg: azt az 1994–95-ben, az akkori főtitkár által létrehozott szervezeti változtatást,

AZ MTA TÁMOGATOTT KUTATÓCSOPORTJAINAK BEFOGADÓ INTÉZMÉNYEK ÉS TUDOMÁNYTERÜLETEK SZERINTI MEGOSZLÁSA (1998)				
Befogadó intézmény	Matematikai és természet- tudományok	Élet- tudományok	Társadalom- tudományok	Összesen
Egyetemek				
BKE	–	–	5	5
BME	16	–	1	17
DOTE	–	5	–	5
ELTE	9	6	13	28
GATE	2	4	1	7
HIETE	–	1	–	1
JATE	5	1	3	9
JPTE	–	1	2	3
KÉE	–	1	–	1
KLTE	5	2	4	11
ME	5	–	2	7
PATE	–	3	–	3
POTE	–	5	–	5
SOTE	–	13	–	13
SZOTE	–	1	–	1
VE	3	–	–	3
Közügyintézmények				
MOL	–	–	1	1
MTTM	–	1	–	1
OSZK	–	–	2	2
PIM	–	–	3	3
Összesen:	45	44	37	126

hogy pályázatással lehessen megszerezni e kutatói helyeket, és azok ne képezzenek „feudumokat”, a magam részéről ma is korszerű alapelvnek tartom.)

Az új elképzeléseknek és az új ötleteknek mintegy próbaidőre intézményes keretet adunk, amely intézményes keretek, azaz a támogatott kutatóhelyek azután (a kétszer három vagy kétszer négy év után) megtalálhatják a maguk helyét a meglévő kutatóintézeti vagy tanszéki rendszerben.

Mit érhetünk el egy ilyen átalakított jellegű szervezeti egységgel?

Először is a hazai kutatás-szervezetben sokkal nagyobb pénzeszközöket fordíthatnánk a mobil egységekre, hiszen ezekre a kutatócsoportokra pályázhatnának nemcsak az állami fenntartású intézmények, hanem a *termelő- és magánintézmények* is. Sőt, a *vegyes finanszírozású* állami intézmények

*A kutatás-
szervezet
mobil egységei*

(gyakorlatilag ilyenek a nagy állami kutatóintézeteink is) a piacon megszerzett pénzből képezhetnének alapot arra, hogy megpályázzák a kutatócsoportok állásait. Ezért is készítettem írásos javaslatot 1997 szeptemberében az akkori művelődési miniszternek, hogy az Akadémián meglévő 700 milliós keretet a minisztériumi és az OMFB pénzalapjaiból egészítsük ki egy 2,963 milliárd forintos alapra. (Sajnos, az akkor 1999–2000-re tervezett ilyen értelmű változtatás lekerült a napirendről.)

Másodszor: ezzel a rendszerrel sikerülhet *ösztönözni a hazai privát szférát* a hazai kutatási-fejlesztési projektek beindítására. Pozitív példát említhetek: Veresegyházán a Pharmavit felajánlotta, hogy az ország egyedülálló, közegészségügy-szervezetileg sajátosan kiépített bázisán biztosít infrastruktúrát, helyiséget öt kutatónak hat esztendőre, az Akadémia adjon két teljes állású és három fiatal kutatói állást. Hasonló szándékot jeleztek szóbeli tájékoztatóm alkalmával más nagyvállalatok is.

*Magán-
vállalkozások*

Versenyszellem Harmadszor: erősíteni lehetne a versenyszellemet. Versenyszellemet az egyes kutatási ágazaton és intézményeken belül. Ha egy intézet létrehív egy ilyen új mobil egységet és annak sikerei vannak, akkor az az új, egyelőre „ideiglenes” egység a régi szervezeti struktúráján belül, később akár új osztály formájában megszilárdulhat, vagy éppen *alapvetően módosíthatja az intézeti kutatások tematikai profilját*, versenyre kényszerítve tanszékeinket, intézeteinket egymással és a privát szférával. (Sajnos, ezt a versenyszellemet kevésbé támogatják azok, akik már ilyen kutatócsoporton belül vannak; ennek is tudható be, hogy az elnök az 1997. októberi elnökségi ülésen kisebbségben maradt a fentebbi előterjesztéssel. Igaz, azt mégiscsak el lehetett érni, hogy igenelték a tervet abban az esetben, ha a minisztérium és az OMFB jelentős támogatásnövekedést eszközöl. Ezután viszont az immáron 70 éve tartó szomszédvár-effektus érvényesült a kutatói [Akadémia] és az oktatói szféra [Művelődési és Köznevelési Minisztérium] adminisztrációja között. A miniszteriális adminisztráció ragaszkodik ahhoz, hogy saját kutatási keretét, úgymond, maga ossza szét, és mivel jelenleg az Akadémia mintegy 700 milliós támogatását is egyedül csak az egyetemi szférából lehet megpályázni, egyoldalúan csak az egyetemek számára biztosított ez a kutatási lehetőség. Ismét sikerült szembeállítani, mint oly sokszor, a kutatói és az oktatói szférát. Sajnos.)

Új preferenciák A negyedik kínálkozó előny a támogatott kutatóhelyek rendszerében az, hogy *új típusú preferenciákat lehetne* biztosítani és ezeket elfogadtatni a tudománypolitikában. Az időszakosan megújuló pályázati rendszerben világosan lehetne megfogalmazni ezen igényeket:

- az „*új tematikát*” (és nem egyszerűen a már meglévő kutatások kiegészítését),
- az „*új egyéniségek*” kísérleti jellegű finanszírozását (és nem a már amúgy is szervezeti egységekkel rendelkezők „birodalmának” növelését),
- a „*fiatal kutatók újat akarásának*” támogatását (és nem a támogatott kutatóhelyek kis tanszéki intézetekké „csontosodását”),
- a „*minőségelvű rotációt*” (nem pedig a megmerevedő közép-szer újratermelését, életben tartását és az újat akarók terének elvételét) és végül
- a „*lokális tudománypolitika*” érvényesítését (nem pedig a mai, hagyományosan fővároscentrikus, egyoldalú kutatásszervezet rögzítését).

VITÁK, ÚTKERESÉSEK A VILÁGBAN

Hangsúlyozom, hogy ezek világszerte a kutatószervezetet érdeklő vitakérdések.

Az Egyesült Államok állami támogatású egyetemein és kutatószervezetében az ún. „intézet falak nélkül” alapelv érvényre juttatását figyelhetjük meg. Egy-egy kis csoport bizonyos új fejlesztésre kap megbízást, és így az új elgondolások intézményesedhetnek. Megpróbálják az új elgondoláshoz a régi szakembergárdából és a fiatalokból a vállalkozó kedvűeket magukhoz vonzani. Az új típusú szervezet létrehozásához a mai informatikai eszközök már megfelelő lehetőséget kínálnak. Tudomásul kell venni, hogy az információs forradalom és az informatikai eszközrendszer fejlődése a kutatószervezetben is meghaladottá teszi a múlt században kialakult intézményes formákat.

*USA: intézet
falak nélkül*

A francia vagy a német kutatószervezet 1995-ben, illetve 1997-ben megindított reformja azt mutatja, hogy a kutatószervezet mobilitását mindenhol erősíteni akarják. Egyre többen ismerik fel annak a megállapításnak az igazságát, miszerint századunk utolsó két évtizedében a tudomány szerepe a termelésben, részaránya a termékekben sokszorosára növekedett, vagyis a *tudományos kutatástól a gyakorlat rendkívül gyors reagálási készséget kíván*, ami a kutatói gondolkodás mind erősebb nyitottságát igényli. A kutatói gondolkodás nyitottságát pedig szolgálnia kell a kutatószervezetnek. (Zárójelben jegyzem meg: itt az ideje, hogy túllépjünk a magyar tudományszervezetben az 1970-es évektől meglévő, *patthelyzetbe* jutott vitán az ún. keretintézetekről. Ismeretesek azok az elképzelések, amelyek a kutatóintézetek átalakítását úgy kívánták elérni, hogy egy állandó szűk kutatói mag köré akartak szervezni minden témában, minden szervezeti egységben ún. időszakosan alkalmazott kutatókat. Az alapelv – megítélésem szerint – helyes volt: az állandóság és a mobilitás egységének biztosítása. De nem tudtuk feloldani azt az ellentmondást, ami a *rövid idejű alkalmazás* és a *hosszú idejű kiképzés* között fennállt és fennáll. Egy kutató felkészítése évtizedes folyamat, csak akkor lehet biztosítani ezt a bizonyos mobilitást, ha mellette egy szilárd állami támogatású utóképzési rendszer van, amilyen most a PhD, a poszt-doktori, illetve a Bolyai-ösztöndíjak lehetnek. De erről majd máskor...)

*Franciák,
németek:
mobilitás*

Keretintézet

A JÖVŐRE VONATKOZÓ TERVEINK

Nem adtuk fel azt az elképzelésünket, hogy növeljük a támogatott kutatócsoport intézményének súlyát a hazai kutatószervezeten belül. Ma már nemcsak egyszerűen a több évtizedes „Akadémia és egyetem” ellentéteit kívánjuk felszámolni ezen intézmények akadémiai fenntartásával, hanem ismét javasolni fogjuk egy a jelenleginél háromszor nagyobb tárcaközi alap létrehozását és működtetését. (Ismét zárójeles megjegyzés: az, hogy ennek a koordinálója az Akadémia lenne, nem akadémiai intézménysovinizmussal, hanem tudománpolitikai elvvel indo-

*Több
támogatott
kutató-
csoportot*

LEVÉL MAGYAR BÁLINT MINISZTERHEZ (Részlet)

[...] 3) A Magyar Tudományos Akadémia tanszéki támogatott kutatóhelyek rendszerét működteti, és erre az Akadémia költségvetésében a következő évben 750 millió forintot biztosítottak. Ez az összeg teljes egészében a tanszékek akadémiai kutatóhelyeinek biztosítására szolgál. Javaslatom most a következő. Tágítsuk ki a támogatott kutatóhelyek pályázóinak körét. A pályázók között vehessen részt minden olyan intézmény, amelyik vállalja, hogy adott időre (3 évre) tanszéki, munkahelyi vagy intézeti adott projektumra irányuló alapkutatásokat végez, és ezekhez a kutatókhoz a dologi feltételeket biztosítja. A kiterjesztésre az indokaim a következők:

a) A tanszéki kutatócsoport-hálózat a pártállami rendszerben jött létre, ezt modernizálta az 1995. évi változtatás, amikor is pályázatással belső versenyt alakított ki a főtitkár. Ez utóbbi vonását a rendszernek mindenképpen megőrzendőnek tartom és a továbbfejlesztés most azt jelenti: beléphetnek a piacgazdaságban már megjelenő olyan magyarországi vállalatok vagy kiadók, szótárszerkesztőségek stb., amelyek vállalják azt, hogy a náluk folyó piacorientált tevékenységhez kapcsolódóan, adott időszakra alapkutatásokat is támogatnak. Így jöhetnének létre termelővállalatoknál, kiadókban is adott időszakra akadémiai-minisztériumi kutatócsoportok. (Hadd jegyezzem meg: Oláh Györgynek, Akadémiánk külső tagjának Nobel-díja egy ilyen típusú vállalkozásból sarjadt ki az Amerikai Egyesült Államokban.)

b) A pályázatás kiterjesztése mellett szól az a törekvésünk, hogy a kutatóbázis mind az egyetemen, mind a kutatóintézetekben egyre nagyobb *mobilitás* részt képezzen. Nem értek a magam részéről egyet azzal, hogy a tudományos kutatás egészét az ún. „keretintézet”, vagy az ún. „adott időre szóló szerződések” világába kelljen utalni. Hiszen nem lehet a munkaerőpiac háromévenként specializált és jól képzett tudoso-

kat találni, és nem szabad ezeket a tudósokat a piac ilyen mozgásának kitenni. De a jelenlegi rendszer is tarthatatlan: megmerevedett, mind generáció tekintetében, mind az új témák tekintetében nehezen igazodik az új igényekhez. A támogatott kutatóhelyek körének kibővítése az egész magyar kutatás-rendszerben a mobil részt erősítené, növelné, és fokozottan lehetőséget adna a fiatal, immár PhD-zett és hamarosan állásnélküliséget képező fiatal kutatók állásgondjainak enyhítésére.

c) Az egyetemi és az akadémiai kutatószféra közelítése az elmúlt egy esztendőben óriási lépésekkel haladt előre. Ez az egymáshoz közelítés versenyt is kell hogy jelentsen: az iskolák és a műhelyek közötti versenyt. A tudományos kutatóintézetekben jelenleg nem található meg a mobil, a hároméves, adott időre szóló szerződéses munkaerő, csak a „fiatal kutatók” kategóriában. Amennyiben a vállalati, tanszéki, akadémiai és a kutatóintézeti (akadémiai és tárca-kutatóintézeti) szférában is pályázásra lehetőséget adunk támogatott kutatóhelyek iránt, akkor a versenyszellemet erősítettük, és a kutató, valamint tanszéki helyek közötti kapcsolatrendszert is erősítettük.

Mindez azt jelenti, hogy az Akadémia költségvetésében jelenlévő 700 millió forinthez a Kormány, illetve a tárca költségvetéséből 1999. január 1-jétől egy hasonló nagyságrendű összeget kellene biztosítani. Stark helyettes államtitkár úrral sorra vettük a tárcánál meglévő, de már természetesen lekötött lehetőségeket, viszont az 1999. évi költségvetésre ezeket az irányelveket már – amennyiben ezt elfogadjuk – érvényesíthetjük. Számunkra a válasz azért sürgető, mert ezen az őszön dönteni kell az 1999. január 1-jétől szóló kiírásokról. A Minisztériumtól tehát elvi elkötelezettséget vagy visszautasítást várunk. [...]

Glatz Ferenc

Budapest, 1997. szeptember 29.

kolható. A magyar tudománypolitikában 1922 óta elfogadott az, hogy az állam meghatározott összegeket biztosít tudományos státusokra és intézmények fenntartására, amelyek fölött a rendelkezést a tudományos autonómiákra bízta. Vagyis a végrehajtó hatalom lemond a státusok és a pénzek osztogatásáról. 1922-ben ugyanis gróf Klebelsberg Kunó ezen az ala-

pon biztosította az Akadémia állami támogatását, sőt hívta létre az Országos Magyar Gyűjtemény Egyetemet, amely autonóm szervezeti kerete volt az egyetemektől független, állami kutató- és gyűjteményeket fenntartó intézményeknek.)

Szándékunkban áll 1999 őszén ismét napirendre tűzni a támogatott kutatóhelyek intézményének kérdését. Egyetértés van abban, hogy a pályázatrendszer megmaradjon, és forrásbővítéssel tágítsuk a pályázók körét. (A magam részéről azt is el tudom képzelni, hogy még a jelenlegi keretek között is a rendelkezésre álló forrás meghatározott részét megnyitjuk a tanszéken kívüli pályázók számára. Azt is el tudom képzelni, hogy az intézetkonszolidációs kereten belüli fejlesztési pénzeszegek egy részét elkülönítjük egy mobil pályázati rendszer számára. Erre vannak előzetes állásfoglalások.)

Forrásbővítés

A jelenlegi rendszerben meglévő ellentmondásokat – bármilyen kiterjedésű lesz is a rendszer 2001 után – fel kívánjuk oldani. Mindenki elfogadja azt, hogy a hároméves időszak rövid, de az ötéves – ami a lehetséges kétszeri megpályázás esetén már tíz évet jelent – viszont hosszú. Kínálkozik a négy év, de kínálkozik egy „*differenciált rendszer*” lehetősége is, amelyben három- és négyéves megbízatások élhetnek egymás mellett. A tervezett akadémiai „*kutatói bérrendezés*” részeként – és szerves részeként – kell kezelni a támogatott kutatóhelyek bérrendszerét is. A jelenlegi ún. „gazdátlanság” szétzilálja a még meglévő munkamorált, és elveszi a kutatói kedvet.

Ellentmondások feloldása

Állást kell foglalni a határozott „*preferenciák*” ügyében.* A „*minőség*”, a kiemelkedő egyéniségek, az interdiszciplinaritás hangsúlya mellett át kell gondolni a „*fiatalok*” támogatásának lehetőségét. (Csak utalok arra: figyelni kell a hamarosan jelentkező fiatal kutatói munkanélküliségre. Ha nem akarjuk, hogy a mi területünkön is végbemenjen az a nyugdíjaztatási robbanás, ami a felsőoktatásban 1995-ben végbement, és ami rendkívül káros volt, akkor már most gondoskodni kell arról, hogy a 35-40 évesen aluli fiatal kutatók megtalálják helyüket a rendszerben. Meg kell találni a szerves beilleszkedés lehetőségét, különben a körülmények ki fognak kényszeríteni egy értelmetlen generációs ellentétet, és ez könnyen vezethet elhamarkodott kényszernyugdíjazási intézkedésekhez. Figyelemre méltóak azok a statisztikák, amelyek arról szólnak, hogy az egyetemi felsőoktatási-kutatói átlagéletkor sokkal magasabb, mint a kutatóintézeti. 1997–98-ban az akadémiai intézethálózatban foglalkoztatott fiatal kutatók arányát jelentősen növeltük, és ennek a tendenciának az erősítésére további intézkedéseket szándékozunk tenni.)

Fiatalok

* A preferenciákról az intézethálózatban vö. 1996. december 12. „Tudománypolitikáról, minősítési elvekről”; 1997. május 12. „A kutatóhálózat konszolidációjának alapelve”; Glatz Ferenc: „Tudománypolitika az ezredforduló Magyarországon”. Bp., 1998. (Újra kiadva e sorozatban.)

Regionalitás Ugyanígy vitára kívánom bocsátani javaslatomat a „*regionalitás elvének*” érvényesítésére. Igaza van Halász Béla alelnök úrnak, hogy éppen én szoktam hangsúlyozni: nincs ún. fővárosi és nincs ún. vidéki kutató. De igenis van különbség a vidéki és a fővárosi kutatóhely között. Tény, hogy a kutatási körülmények vidéken általában rosszabbak, mint a fővárosban. Az is igaz, hogy a vidéki kutatás szinten tartása több adóforintjába kerül az államnak jelenleg, mint a fővárosié. Egyszerűen az infrastrukturális adottságok különbözősége következtében.

De – és én a hangsúlyt jelen esetben a „de”-re helyezném – a *vidéki kutatói bázisok fejlesztése ma Magyarországon társadalmi és tudománypolitikai érdek*. Amennyiben nincs jelen az adott régióban a magas szinten kvalifikált egyetemi-kutatói értelmiség, amennyiben annak gondolkodása leszakad a világszínvonalától, akkor az adott régióban hiányoznak azok az emberek, akik képesek megfogalmazni a régió általános gazdasági, kulturális érdekeit.*

A régiók értelmiségének szerepe Márpedig az *európai és a globális integráció különböző régiók és lokális társadalmak, helyi kutatóműhelyek integrációja* lesz. Nem a kormányok és nem a fővárosok integrációja. Ezért tehát minden adófizető polgárnak érdeke az, hogy az állam egész területén színvonalas oktatói és kutatói értelmiség és versenyképes kutatóegységek jöjjenek létre. Értelmetlennek tartanám, ha most vidéken pusztán emiatt akarnánk kutatóintézeteket létrehozni, ahogy ez a törekvés az intézetkonszolidációs viták során többször is felmerült. De igenis ésszerűnek tartom azt, hogy amennyiben nincs minőségi és egyéb kifogás, a vidéki egyetemekre vagy éppen meglévő kutatói és oktatói vagy termelői helyekre akadémiai kutatói státusokat és csoportokat telepítsünk. (Csak jelzem, hogy a most folyamatban lévő egyetemi integrációs átszervezések esetében hiányoltuk és hiányoljuk az egész magyar kutatásszervezet regionális szempontú áttekintését. Az intézetkonszolidációs viták során erre többször felhívtuk a minisztériumi tisztviselőket és professzorkollégáink figyelmét. Ha már a rendszer kialakításakor ilyen tudománypolitikai koncepcionális elveket nem fogalmaztak meg – legalábbis előttünk ezeket titkolták –, akkor legalább most, az új rendszer kiépülése után tűzzük napirendre a hazai kutatóbázis regionális tagozódásának kérdését. Ez a várható vita összekapcsolható a támogatott kutatóhelyek jövőbeli szerepéről folytatandó eszmecserével.)

Finanszírozás Azon leszek, hogy a viták során újragondoljuk a „*finanszírozás*” eddigi rendszerét. A korábbi, minden államtulajdon-alapon létrejött fi-

*A regionalitás a tudománypolitikában, illetve a kutatásszervezetben: vö 1997. május 12. „A kutatóhálózat konszolidációjának alapelvei...” – Továbbá Glatz Ferenc: „Tudománypolitika az ezredforduló Magyarországon”. Bp., 1998. (Újrakiadva e sorozatban.)

nanszírozási elveket felül kell vizsgálni. Ma már az egyetemek autonóm intézmények, önállóan gazdálkodnak. Ugyanígy autonóm az MTA. Tisztázni kell, mely intézmény költségvetési keretéből, milyen arányban, mit finanszírozunk, és tisztázni kell azt is, vajon ugyanerre a célokra, ugyancsak költségvetési pénzek az államigazgatásban miként állnak rendelkezésre. Minden pénz kevés, nemcsak nálunk, hanem a leggazdagabb országokban is. Nálunk ráadásul mindenki szegény is. Meg kell tehát vizsgálni, hogy ennek a szegénységnek a forrás szűkösségén kívül mennyiben oka a rossz és szétesett finanszírozási rendszer is. Kérdőjelek, kérdőjelek...

Végül pedig bármilyen lesz is a 2001 után létrejövő rendszer, akár adminisztratív eszközökkel is, de törekedni kell a kutatóhálózat egységes kezelésére. (Ahogy azt közgyűléseinken többször is igényelték tagtársaink.) A támogatott kutatóhelyeken dolgozók produktív kutatók. Erről a beszámolók és a statisztikák is szólnak. Számunkra a kérdés az – mint a bevezetőben is jeleztem –, hogyan tudjuk a folytonos megújulásra törekvő kutatói gondolkodást a kutatósszervezettel még inkább segíteni.

*Megjelent: in: Magyar Tudományos Akadémia támogatott kutatóhelyek,
tudományos eredmények 1996–1998
(Szerk.: Dohy János, Halász Béla, Hunyady György,
Medzihradszky Kálmán, Paál Huba, Standeisky Éva).
Bp., MTA, 1999. 11–16. old.*